

Povodom jubilarnog broja *Priloga*

Šest godina nakon osnivanja tadašnji Institut za istoriju radničkog pokreta pokreće izdavanje svog prvog naučnog časopisa. Sada već davne 1965. godine *Prilozi* započinju razvojni put tokom kojeg će mijenjati tematski okvir, strukturu i programsku orijentaciju, ali konstantno insistirati na kriteriju naučne utemeljenosti. Zamišljen da sadržaj i profil časopisa budu determinirani realiziranjem naučnoistraživačkog programa Instituta, časopis isprva publikuje radove svojih saradnika iz historije radničkog pokreta u Bosni i Hercegovini, Narodnooslobodilačke borbe i postratne socijalističke vlasti, te dosta rjeđe, tekstove koji se tematski odnose na druge društvene događaje i procese spomenutog historijskog perioda.

U skladu sa zahtjevima historijske nauke i rastom vlastitih kapaciteta, tematska preorijentacija časopisa uslijedila je 1973. godine, kada njegov izdavač prerasta u *Institut za istoriju* usmjeravajući svoj naučnoistraživački rad na historiju Bosne i Hercegovine i njenih naroda od najstarije prošlosti do savremenog doba. *Prilozi* se otvaraju prema temama iz svih razdoblja bosanskohercegovačke, ali i jugoslavenske prošlosti, te neminovno nastavljaju širiti krug svojih saradnika.

Nažalost, ubrzani razvojni tempo počinje da stagnira 90-ih godina prošlog stoljeća, kada su ratni uslovi i s tim u vezi nepremostivi problemi najvećim dijelom zaustavili naučni rad i produkciju, ne samo u Institutu već u cijeloj Bosni i Hercegovini. Međutim, ni u tako teškim vremenima nije se odustajalo od *Priloga*. Pripremljen za štampu neposredno pred izbijanje rata, 27. broj je publikovan 1994. godine zahvaljujući angažmanu prof. dr. Dževada Juzbašića i spremnosti *Osterreichische Ost-und Südosteuropa Instituta* iz Beča da odštampa 350 primjeraka.

Nakon rata i normaliziranja prilika u našoj zemlji, časopis se vraća među konzumente historijskog štiva. Nastavlja s redovnim izlaženjem i postepeno prelazi u treću razvojnu fazu koju karakterizira maksimalno

otvaranje prema novim metodološkim pristupima, temama i autorima iz svih dijelova svijeta, proširivanje redakcije članovima iz regiona i šire, te urednički pristup koji podrazumijeva objavljivanje radova koji se ne moraju nužno poklapati sa stavovima urednika i redakcija, već mogu odražavati isključivo mišljenje autora.

Prilagođavajući se savremenom trenutku, kada se naučni časopisi indeksiraju i uvrštavaju u različite naučne baze podataka, i *Prilozi* se postepeno adaptiraju novim standardima. Bez obzira na tehničke izmjene i dalje ostaju prepoznatljivi po uspostavljenim naučnim kriterijima i ranije kreiranoj fizionomiji. Kroz stalnu i glavnu rubriku *Članci i rasprave* plasiraju se radovi s arhivski istraženim temama, koji njeguju kritičku analizu i pokazuju originalnost pri analiziranju i sintetiziranju historijskih činjenica. U rubrici *Prilozi* objavljuju se radovi koji daju početne ili kratke inpute istraživanju određene teme, a u *Osvrtima* zapazanja sa historiografskih kongresa, konferencija, skupova, simpozija. S dugim kontinuitetom je rubrika *Prikazi* u okviru koje se čitaoci upoznaju sa posljednjim izdanjima domaćih i inostranih časopisa i knjiga, odnosno s najnovijim podvizima u historijskoj nauci. Iako se pokušala pokrenuti naučna diskusija, nažalost, ova rubrika nije zaživjela u dužem kontinuitetu. Izostanak naučne polemike među domaćim historičarima je jedan od velikih nedostataka historiografije u Bosni i Hercegovini. Stoga nije pretjerano kada konstatujemo da su i *Prilozi* odraz njenog stanja, razvoja i naučnih dometa. Pokrenut, modernim rječnikom rečeno, kao platforma za plasiranje rezultata naučnih istraživanja, kroz časopis su se oglašavali najkompetentniji historičari svog vremena, ali i mlade generacije ambicioznih istraživača, koje su profesionalno stasale objavljujući stručne, a potom naučne radove, te vremenom postajući urednici *Priloga*, ali i nosioci naše historiografije. Sa svojih pedeset izdanja *Prilozi* mogu poslužiti kao dobar pokazatelj naučnog sazrijevanja i razvoja istraživačkog interesovanja generacijâ bosanskohercegovačkih historičara, te tematskih i metodoloških tendencija koje su u proteklih pola stoljaća bili prisutni u domaćoj historijskoj nauci. Zato, s pravom

smatramo da je časopis Instituta (današnjeg naziva Univerzitet u Sarajevu - Institut za historiju) svojim naučnim priložima davao značajan doprinos razvoju i napretku domaće historiografije i da se zbog toga pozicionirao kao vodeći historiografski časopis u zemlji.

Prilozi su od časopisa koji je isprva zrcalio naučno djelovanje uposlenika Instituta prerasli u publikaciju koja danas okuplja širok krug saradnika iz cijele Bosne i Hercegovine, neposrednog susjedstva, te dalekog Japana. S novim metodološkim pristupima otvaraju nove ili ponovo problematiziraju stare teme, čime se popunjavaju mnoge bjeline prisutne u domaćoj historiografiji. Ono po čemu su u kontinuitetu bili prepoznatljivi do danas su metodološka i tematska raznovrsnost, izvornost radova, kompetentnost redakcija i recenzenata.

Danas kada s ponosom predstavljamo jubilarno 50. izdanje izražavamo duboko uvjerenje da je časopis *Prilozi* u proteklim godinama postao prepoznatljiv po postavljenim naučnim standardima, poštivanju etičkih načela i postignutom kvalitetu. Ostvaren naučni nivo i respektabilnost zadužuju naredne redakcije da rade na razvoju *Priloga*, kako u naučnom smislu, tako i u pogledu njegove prepoznatljivosti u svjetskim naučnim bazama. Nadamo se da će upravo spomenuto ostati glavno obilježje *Priloga* i u budućnosti i da će na tragu svoje svijetle tradicije i dalje biti na čast i ponos Instituta za historiju i Univerziteta u Sarajevu.

* * *

Pedeseti broj *Priloga* otvara rad Esada Kurtovića, dugogodišnjeg saradnika časopisa koji svojim istraživanjima osvjetljava mnoge nepoznate stranice bosanske srednjovjekovne prošlosti. Ovoga puta piše o trebinjskoj vlasteli Poznanovića s kraja XIV i u prvoj polovini XV stoljeća. Irena Kolaj Ristanović sa Filozofskog fakulteta u Beogradu javlja se sa zanimljivim istraživanjem o osmanskom kulturnom naslijeđu na Mediteranu, tačnije Malti, prikazujući monumentalni kompleks, koji se sastoji od vojnog groblja/mezarja i mauzoleja u čast

osmanskih vojnika, povezujući čak pet stoljeća. Japanski historičar Nakazava Takuja daje pogled iz Japana na burne događaje u ustankom zahvaćenom Bosanskom vilajetu u sedmoj i osmoj deceniji 19. stoljeća, Mehmed Hodžić, iz Instituta za historiju, iscrpno piše o siročadima, jednom od transvremenskih ranjivih slojeva društva i načinu njihovog zbrinjavanja kroz otvaranje sirotišta u okviru vakufsko-mearifske uprave početkom 20. stoljeća u Sarajevu. Muhamed Nametak, također saradnik našeg Instituta, analizira kompleksnost priznanja krivice i odgovornosti historijskih aktera za izbijanje prve velike svjetske kataklizme u 20. stoljeću, ali i historiografske narative koji se javljaju iza tog događaja, te upotrebu historije u dnevno-političke svrhe ili potrebe odbrane kolektivnog identiteta. O lošim zdravstvenim prilikama u Sarajevu u prvoj dekadi između dva svjetska rata piše Aleksandra Pijuk-Pejčić, uposlenica Historijskog arhiva Sarajevo koja uzroke pojave zaraznih bolesti i epidemija traži u lošim uslovima stanovanja, higijeni, ishrani i niskom nivou zdravstvene prosvijećenosti. Semir Hadžimusić iz Tuzle analizira osnivanje i djelatnost Kulturnog društva Muslimana *Preporod* s posebnim osvrtom na rad Glavnog odbora i Mjesnog odbora Sarajevo u periodu 1945-1949. godine, te propituje uzroke osnivanja novog bosanskomuslimanskog društva koje je predstavljalo svojevrsnu ujedinjenu kulturnu platformu muslimanske zajednice. Pregled pojava i razvoja nacionalnih ideologija u Bosni i Hercegovini sa fokusom na njihov utjecaj na politički i društveni život u kontekstu procesa dugog historijskog trajanja donosi Antonio Pehar iz Mostara. Sljedeća dva rada tematiziraju 90-te godine 20. stoljeća i pokušaj rastakanja države Bosne i Hercegovine uz primjenu najprije diplomatsko-političkih, a potom i vojnih metoda sa nasilnim karakterom. Jasmin Medić, iz Instituta za historiju, analizira proces proglašenja nelegalnih autonomnih oblasti i zajednica koji je, kroz jednostranu teritorijalnu reorganizaciju Bosne i Hercegovine, predstavljao uvod u formiranje samoproglušenih paradržavnih tvorevina sa srpskim i hrvatskim predznakom, dok Ermin Kuka na primjeru jedne mikrosredine, Višegrada, predočava ulogu tada

vodeće srpske političke opcije u okupaciji tog bosanskohercegovačkog grada i zločinima nad bošnjačkim stanovništvom koji su potom počinjeni. Jubilarni broj časopisa u drugom dijelu donosi dva stručna priloga. Bibliometrijsku analizu dosadašnjih brojeva časopisa *Prilozi* Instituta za historiju Univerziteta u Sarajevu povodom 50. broja predstavlja Omer Merzić s fokusom na bibliografske elemente časopisa, te razvoj i promjene kroz koje je časopis prošao od svoga začetka pa do danas. Anida Ibričić se u svom prilogu pozabavila procesom digitalizacije časopisa, čime je postignuta globalna dostupnost časopisa, zaštita i trajno očuvanje časopisa i historijskih izvora u digitalnom okruženju, te su stvorene bolje mogućnosti rada sa digitaliziranim tekstom. U jednoj od standardnih rubrika časopisa, pregnućem njegovih saradnika, donosimo sedam prikaza novijih izdanja iz domaće i svjetske historiografske produkcije. Sadržaj zatvaramo rubrikom *In memoriam* našem dragom kolegi rahmetli dr. Kemal Bašiću, kojem u znak sjećanja i uspomene posvećujemo jubilarni broj.

U Sarajevu, 20. decembra 2021. godine

Glavni i odgovorni urednik

Sedad Bešlija

